

Aluetaloustiede valtavirtaan Krugmanin luotsaamana?

HANNU TERVO

TTT, professori

Jyväskylän yliopisto

Krugman, Paul: *Development, Geography, and Economic Theory. The Ohlin Lectures*; 6. The MIT Press. Cambridge, Massachusetts, London, England, 1995.

Stanfordin yliopiston professori, syksyn 1996 Jahnsson-luennoitsija Paul Krugman on julkaissut kiintoisan kirjan, joka perustuu hänen keväällä 1992 pitämäänsä Ohlin-luentosarjaan. Pamfletin-omaisen kirjan taustalla on kysymys, miksi tärkeätkin ideat ja tutkimussuuntaukset voivat jäädä tieteen valtavirran ulkopuolelle. Krugman tarkastelee kysymystä taloustieteen kannalta ja ottaa esimerkeiksi kehitystaloustieteen ja aluetaloustieteen. Seuraavassa arvioinnissa keskityn tarkastelemaan kirjaa aluetaloustieteen näkökulmasta.

Krugmanin keskeinen teesi on, että kehitys- ja aluetaloustiede ovat jääneet valtavirran hyljeksimiksi, koska niiden käsittelemiä ilmiöitä on ollut vaikea ilmaista taloustieteen kielellä eli niitä on vaikea mallittaa. Tämä olisi edellyttä-

nyt mm. luopumista vakioskaalatuoton ja täydellisen kilpailun oletuksista, mitä osaamista saati traditiota taloustieteessä ei ole ollut kovin kauan. Kirjan ensimmäisessä luvussa Krugman esittää teesinsä kehitystaloustieteen kautta ja toisessa luvussa aluetaloustieteen kautta. Päättösluvussa hän kokoaa tarkastelut yhteen puolustaen vahvasti mallintamisen tärkeyttä taloustieteessä: '... a formal model, which may seem like a ridiculously stylized sketch of reality, will often suggest things you would never think of otherwise' (s. 80-81).

Krugman on lyönyt puumerkkinsä ennen kaikkea kansainvälisen talouden tutkimukseen. Kirjan taustalla on kuitenkin hänen 1990-luvun kiinnostuksensa kohde eli kysymys tuotannon sijoittumisesta tilassa ja erityisesti se, miksi keskittymisen tendenssi on niin vahva eri aluetasoilla. Tästä aihepiiristä Krugman on ehtinyt julkaista joukon artikkeleita niin alue- kuin yleisenkin taloustieteen lehdissä sekä myös laajalle levinneen kirjan 'Geography and Trade'.

Aluetaloustieteen, yleisemmin 'aluetieteen' (regional science), piirissä Krugmanin ilmaantuminen hiekkalaatikolle ei ole jäänyt huomiota

vaille, päinvastoin. Yhä useammin alan artikkeleissa näkee viittauksia Krugmaniin. On jopa käytetty termiä 'the "new" regional economics', jolla on viitattu siihen uuteen tutkimukseen, jota mm. Krugman on edustanut (Hansen 1995). Mielipiteet Krugmanin merkityksestä jakautuvat kuitenkin kahtia: kun toiset näkevät hänen aukovan kokonaan uusia uria, niin toiset katsovat Krugmanin lähinnä toistavan aluetaloustieteen vanhoja perusasioita, ehkä vain esittämällä ne hieman eri tavalla.

Monet perinteisen aluetaloustieteen harrastajat katsovat, että Krugman ei tunne alan kirjallisuutta kyllin voidakseen arvioida sen saavutuksia ja kehitystilaa, vaikka luonnollisesti ovatkin hyvillään siitä, että näinkin merkittävä valtavirtataloustieteilijä on kiinnostunut aluetaloustieteen perimmäisistä kysymyksistä. Kuten Michael L. Lahr arvioidessaan Krugmanin kirjaa 'Geography and Trade' *Journal of Regional Science*-lehdessä kirjoittaa: '...despite overlooking three decades of work in our field, Krugman is interested in the field and wants to spread the Word' (Lahr 1993, s. 254). Ja arvioinnin päätteeksi viitattaessaan lehden ko. numerossa ilmestyneeseen Krugmanin artikkeliin: 'As he becomes aware of regional science literature, I am sure that we will see more exciting work like the article in this issue of the *Journal*. I am not alone in saying that I hope he will tarry a while.' (emt. s. 255)

Krugman etsii vastausta siihen, miksi aluetaloustiede on joutunut viettämään ikään kuin maanpakolaisen elämää. Valtavirta ei ole kiinnostunut tuotannon tai muiden aktiviteettien sijainnista taloudessa, ei aluetalouksien vuorovaikutussuhteista kansantaloudessa tai vastaavista muistakaan aluetaloustieteen näkökulmasta keskeisistä kysymyksistä. Taloustieteellisen analyysin kohteena oleva talous on ikään kuin 'wonderland of no spatial dimensions' kuten

Walter Isard, aluetieteen pioneeri ja pitkäaikainen vaikuttaja asian aikanaan ilmaisi. Kuten Krugman (s. 33-34) esittää, uusimmistakaan hyvinä pidetyistä taloustieteen oppikirjoista, esimerkkinä Joseph Stiglitzin yli 1100-sivuinen kirja *Economics*, ei löydy ensimmäistäkään viitettä sanojen 'location' tai 'spatial economics' kohdalta. Vaikka aluetaloustieteen kysymykset ovat jääneet valtavirtataloustieteen ulkopuolelle, se ei kuitenkaan tarkoita sitä, etteikö aluetaloustiedettä harrastettaisi. Päinvastoin, alueisiin kohdistuvan taloudellisen tutkimuksen, vaikutusanalyysin, ennusteiden yms. kysyntä on ollut koko ajan olemassa, mikä myös on ylläpitänyt alan tutkimustoiminnan monissa maissa vireänä, myös Suomessa. Andrew M. Isserman kirjoittaa: 'No regional scientist or regional economist has ever been president of the American Economic Association, but regional economists are in demand within state and local governments, the Federal Reserve System, commercial banks, major consulting firms, university bureaus of business research, and governmental agencies' (Isserman 1995, s. 260-261). Euroopassa integraatiokehitys on lisännyt aluetaloudellisen kysymyksenasettelun tärkeyttä ja tämän myötä alan tutkimuksen kysyntä on kasvanut merkittävästi. Epäilemättä aluetaloustieteen tuntemusta ja sen mukaista orientoitumista tarvitaan yhä enemmän myös yhdyntävässä Euroopassa vastaavasti kuin sitä on tarvittu Yhdysvalloissa.

Käytäntöön suuntautuneen tutkimuksen ohella teoreettista aluetutkimusta on harrastettu koko ajan, vaikka ei taloustieteen valtavirrassa. Tätä tutkimusta on tehty ennen kaikkea 'regional science' yhteisön piirissä, jonka jäsenet ovat monilta tieteenaloilta: maantieteestä ja eri yhteiskuntatieteistä kansantaloustieteen lisäksi. Tämä on merkinnyt, ettei taloustieteellisen koulutuksenkaan saaneiden aluetutkijoiden ole

tarvinnut toimia yksin vailla viiteryhmää.

Aluetaloustieteen joutuminen valtavirrasta sivuun on mietityttänyt myös monia muita kuin Krugmania, eikä luonnollisesti vähiten alueekonomisteja itseään. Mark Blaug esittää saman kysymyksen omassa maineikkaassa kansantaloustieteen oppihistoriakirjassaan 'Economic Theory in Retrospect' seuraavasti: 'Here is a major puzzle in the history of economic thought: what was it about spatial economics that prevented its recognition as an integral feature of orthodox economics?' (Blaug 1986, s. 614). Blaugin selitysyritys liittyy historialliseen sattumaan. Sijaintiteoria lähti kehittymään saksankielisten teoreetikkojen toimesta eikä Alfred Marshall sisällyttänyt sitä vuosikymmeniä hallinneeseen kirjaansa 'Principles of Economics', jolloin sijaintiteorian kysymykset jäivät myös anglo-saksisen tradition ulkopuolelle.

Krugman pitää Blaugin selitystä liian helpo-
pona. Hänen mukaansa sen, ettei aluetaloustieteen kysymyksiä otettu mukaan 1900-luvun alkupuolen tarkasteluihin, ei olisi pitänyt estää niiden myöhempää mukaantuloa. Krugmanin mukaan selityksenä on se, että aluetaloustieteen kysymysten käsittely taloustieteessä olisi edellyttänyt sellaista mallittamista, jolla oltaisiin pystytty käsittelemään kasvavien tuottojen ja epätäydellisen kilpailun spatiaalista maailmaa. Väitteensä tueksi Krugman tekee katsauksen aluetaloudellisen tutkimuksen traditioihin, joita hän tunnistaa olevan viisi: 'Germanic Geometry', 'Social Physics', 'Cumulative Causation', 'Local External Economies' ja 'Land Rent and Land Use'. Katsaus on varsin omaperäinen ja innovatiivinen.

Omasta mielestään Krugman yhdistää työs-
sään aluetaloustieteen traditionaaliset lähestymistavat hyödyllisellä ja valtavirran ymmärtämällä tavalla taloudellisten aktiviteettien sijoit-
tumisista kuvaavaksi malliksi, jota mallia hän on

kehittänyt 1990-luvun kuluessa ja jonka hän myös esittää kirjan liiteosassa. Mallin tekniset lähtökohdat ovat Dixitin ja Stiglitzin vuonna 1977 julkaisemassa monopolistisen kilpailun mallissa. Erityisen tärkeää Krugmanin mielestä tässä on juuri se, että hänen viitoittamansa lähestymistapa yhdistää aluetaloustieteen keskeiset kysymyksenasettelut valtavirtaloustieteen, tai ainakin hän esittää ne sellaisella kielellä, jota valtavirta ymmärtää ja jonka se hyväksyy: 'What do I claim is that the model demonstrates the feasibility of telling the kind of stories that are needed to do meaningful economic geography in a way that mainstream economists can live with' (s. 60-61).

Purjehtiiko aluetaloustiede nyt taloustieteelliseen valtavirtaan Krugmanin ohjaamana? Tämän kysymyksen vastauksen näyttää aika. Edellytykset tälle kuitenkin ovat olemassa ja monet merkit viittaavat maanpakolaisuuden päättymiseen. Mutta taloustieteen historiassa on ollut monia aiempiakin yrityksiä tuoda tilan ja etäisyyden käsitteet yleiseen taloustieteen. Erityisesti Walter Isard pyrki tähän 1950-luvulla, siinä kuitenkin epäonnistuen. Krugman itse on optimistinen. Jos tämä kerta todella johtaa tulokseen, niin entistäkin paremmalla syyllä Krugman on ansainnut hänelle potatun Nobelin.

Kirjallisuus

Blaug, M. (1986): *Economic Theory in Retrospect*, 4th Ed., New York.

Hansen, N. (1995): "Regional Science, Regional Policy and the "New" Regional Economics: Future Possibilities in Historical Perspective", *International Regional Science Review*, vol. 17, No. 3, 337-342.

Isserman, A.M. (1995): "The History, Status, and Future of Regional Science: an Ameri-

- can Perspective", *International Regional Science Review*, vol. 17, No. 3, 249-296.
- Krugman, P. (1991): *Geography and Trade*, Massachusetts Institute of Technology, Cambridge, Massachusetts.
- Lahr, M. L. (1993): "A book review on 'Geography and Trade' by Paul Krugman", *Journal of Regional Science*, vol. 33, No. 2, 254-255.